

**THE BELGIANS
AN UNEXPECTED FASHION STORY**

A.F. VANDEVORST H/W 2015-2016

NOTHING
MORE BUT A ROCK

**THE
BELGIANS
AN
UNEXPECTED
FASHION
STORY**

INLEIDING TOT HET SURREALISME IN BELGIË

Marcel Mariën, 1991

MANNEKEN PIS 'DELVAUX', 2013

ELVIS POMPILIO

MODE: IN HET HART VAN DE CREATIEVE INDUSTRIËN, IN HET HART VAN DE STAD

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een dynamische regio. De openheid van geest en de zin voor ondernemerschap die zo typisch zijn voor onze inwoners komt ook in de tentoonstelling *De Belgen. Een onverwacht modeverhaal* opnieuw duidelijk naar voren.

De tentoonstelling biedt een indrukwekkend overzicht van de Belgische modegeschiedenis en maakt duidelijk hoe de Belgische mode ook op internationaal niveau iconisch is geworden. De toonaangevende plek die de Zes van Antwerpen in deze geschiedenis innemen staat buiten kijf. Maar ook Brussel heeft een niet te weerleggen impact gehad op het Belgische modeverhaal. Het Brusselse couturehuis Norine speelde een pioniersrol, als eerste Belgen die de mode echt zagen als een aparte kunstvorm. Zij werkten samen met de fine fleur van de Belgische kunstwereld, waaronder René Magritte, en had in de persoon van Paul-Gustave Van Hecke ook banden met het Paleis voor Schone Kunsten, waar het geregeld 'over de vloer kwam'.

Sinds de oprichting van de modeafdeling aan La Cambre en MAD Brussels, en de verdere ontwikkeling van de Dansaertstraat als hoofdstedelijke mode-hub, staat Brussel nationaal en internationaal bekend als een modestad. De veelheid aan ateliers en boetieks draagt sterk bij aan het imago van Brussel als creatief en levendig Gewest. Mode is niet meer uit Brussel weg te denken. De verschillende nationaliteiten en culturele achtergronden die onze stad kleuren, kleuren ook het straatbeeld. Afrikaanse prints mengen zich met Oosterse motieven, strakke maatpakken met designerstoffen. Mode en identiteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Wij zijn verheugd met deze gezamenlijke tentoonstelling van BOZAR en MAD Brussels, die het vakmanschap en de expertise van onze stad in de verf zet en een overzicht biedt van de indrukwekkende geschiedenis van de Belgische mode, maar ook van het heden en van de toekomst.

DE ZEGEPRAAL VAN DE DEUGDEN OVER DE ONDEUGDEN: DE MENSHEID OVERVALLEN DOOR DE ZEVEN HOOFDZONDEN, CA. 1520

WAAIER, CA. 1890

PATRIOTTISCH KORSET, 1914–1918

MASKER VAN AKAROVA VOOR MANUEL DE FALLA'S *L'AMOUR SORCIER*, 1934

GILLES DE BINCHE

DE BELGEN. EEN ONVERWACHT (MAAR O ZO MOOI) MODEVERHAAL

In Brussel staat de zomer van 2015 in het teken van mode dankzij deze prachtige, groots opgezette tentoonstelling over alles wat de Belgische mode zo hoogstaand, herkenbaar en anders maakt. Dat wat ze zo flamboyant en succesvol maakt. Een klein land met een grote toekomst: de Belgische ontwerpers kleden de wereld en slagen er al jaren in de mode naar een niveau te tillen dat men niet voor mogelijk hield. Vandaag zijn de Belgische ontwerpers couturier bij de allergrootste huizen. En andere jonge en getalenteerde Belgische ontwerpers staan klaar om de fakkel over te nemen.

Mode maak je niet alleen zichtbaar via defilés en etalages, maar ook met tentoonstellingen die weergeven hoe belangrijk mode is als middel voor economische ontwikkeling. MAD Brussels en BOZAR hebben maandenlang samengezeten en zijn met schaar en potlood in de weer geweest voor de voorbereiding van deze catwalk aan Belgische mode.

Die was in eerste instantie vooral Antwerps. En ze is nog altijd Antwerps. Maar ze is ook Brussels, Waals, Vlaams en Franstalig, met het meesterschap en de kruisbestuiving van verschillende culturen en genres die haar zo bijzonder maken.

De gangmakers achter deze tentoonstelling: BOZAR en MAD Brussels. Wanneer kunst en mode versmelten, zijn BOZAR en MAD Brussels zonder enige twijfel de beste vertegenwoordigers van die symbiose.

Het zou zinloos zijn dit verhaal te vertellen zonder een instelling als BOZAR daarbij te betrekken, een huis dat altijd kwaliteitsvolle projecten opzet en tot ver buiten onze grenzen een enorme reputatie geniet. We willen daarbij graag de artistiek directeur en directeur-generaal, Paul Dujardin, bedanken, alsook het hele team van BOZAR EXPO onder leiding van Sophie Lauwers. In het bijzonder Francis Carpentier en Dieter Van den Storm voor het mee op poten zetten van de tentoonstelling, Isabelle Speybrouck voor de installatie ervan, Evelyne Hingue voor de juridische en productionele omkadering en Gunther De Wit voor de realisatie van de catalogus.

Sinds de oprichting in 2011 fungeert de vzw MAD Brussels als een uniek kenniscentrum en uitstalraam ter promotie van de mode- en designsector in Brussel. Door zijn werk verruimt MAD Brussels het spectrum van de knowhow die de Dansaertwijk en verenigingen als Modo Bruxellae en Designed in Brussels tot dusver hebben opgebouwd: het promoten en ondersteunen van mensen die in die twee

creatieve branches actief zijn, en dat zowel op lokaal, nationaal als internationaal niveau. De vzw MAD Brussels is intussen op kruissnelheid. Met echte partners die meewerken aan de toekomst: Europa via EFRO (het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling), het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Stad Brussel, die meteen van bij het begin partner was. En natuurlijk ook met de ontwerpers en designers. Die zijn blij met MAD Brussels: een organisatie die hen vertegenwoordigt, hen verdedigt en instaat voor het contact met de overheden, de privésector en zijn investeerders, opleidingsinstellingen, de pers en het grote publiek.

Vanaf 2016, met het nieuwe gebouw aan de Nieuwe Graanmarkt, zal MAD Brussels nog duidelijker kunnen laten zien dat het een belangrijke rol vervult en dat het werk dat het elke dag verricht erg relevant is.

In *De Belgen. Een onverwacht modeverhaal* gaat het over de Belgische mode; in de toekomst zal MAD Brussels nog andere tentoonstellingen over mode en design organiseren, zowel nationale als internationale, en dit op de nieuwe locatie.

MAD Brussels werkt samen met BOZAR voor deze heel rijk gevulde Summer of Fashion en de eerste activiteit in die zomer van 2015 is het jaarlijkse MADIFESTO, het internationale modefestival. De tentoonstelling *De Belgen. Een onverwacht modeverhaal* zet de kunstzinnigheid en het succes van de Belgische mode in de kijker. De European Fashion Summit buigt zich over de relatie tussen mode en economie: er wordt nagedacht en gediscussieerd over de toekomst van zowel Belgische als Europese mode.

En dan zijn er nog twee evenementen: Show 15 van de modeafdeling van La Cambre en SHOWROOM 15, waarbij Brusselse ontwerpers hun collecties voor 2016 aan een internationaal publiek van professionals kunnen voorstellen.

Dit programma, en zeker deze tentoonstelling, zal internationaal de aandacht op Brussel vestigen: bij inkopers en investeerders, bij de pers en bij het grote publiek dat hierheen zal komen. En dat alles zal gunstige gevolgen hebben voor de Brusselse economie.

Brussel is wel degelijk een van de belangrijkste creatieve hoofdsteden van Europa. MAD Brussels en BOZAR nodigen je graag uit om dat met eigen ogen te zien.

PHILIPPE CLOSE
Voorzitter MAD Brussels
Schepen van Toerisme – Stad Brussel

ALEXANDRA LAMBERT
Directrice MAD Brussels

OLIVER THEYSKENS IN HIGH FASHION, 1998

INHOUD

INLEIDING: DIT IS GEEN CATALOGUE RAISONNÉ VAN DE BELGISCHE MODE

PIONIERS

NORINE – DE PIONIER VAN DE BELGISCHE AVANT-GARDE (1915–1952)
BELGISCHE MODE OP WEG NAAR ERKENNING (1965–1982)

AVANT-GARDE

DE GEBOORTE VAN DE BELGISCHE MODEAVANT-GARDE:
DOORBRAAK EN CARRIÈRES VAN DE ANTWERPSE ZES+1
LEVEN NA DE ZES

LABORATORIA

BELGISCHE MODEOPLEIDINGEN: AUTHENTICITEIT ALS GROTE TROEF
NIEMANDSLAND
ÉCOLE MARTIN MARGIELA

VOCABULARIUM

A.F. VANDEVORST, DRIES VAN NOTEN, NATAN,
JEAN-PAUL LESPAIGNARD & RAF SIMONS
MODECURIOSA

PORTRETTE

HET GEZICHT VAN DE ONTWERPER

MODE & KUNST

DE PARADOX VAN DE AUTONOMIE

WERELDWIJD

DE BELGISCHE MODE BESTAAT NIET
SOMETHING IN THE WATER: BELGEN OVER HET KANAAL
BIG IN JAPAN: EEN ONGEWOON VERHAAL VAN 1950 TOT VANDAAG

SLOW FASHION

DE (H)EERLIJKHEID VAN DE MODE-INDUSTRIE

NOUVELLE VAGUE

NOUVELLE VAGUE – EEN NIEUWE GENERATIE

FOTOCREDITS

COLOFON

DIDIER VERVAEREN 15

31

NELE BERNHEIM 33

AGNES GOYVAERTS 43

53

KAREN VAN GODTSENHOVEN 55

VEERLE WINDELS 73

93

LUT CLINCKE 95

LAURENT DOMBROWICZ 103

ANNE-FRANÇOISE MOYSON 111

117

ANNE-FRANÇOISE MOYSON 118

MARCO PECORARI 145

157

OSCAR VAN DEN BOOGAARD 159

179

ERWIN JANS 181

195

JESSE BROUNS 197

SISKA LYSENS 211

ALINE PEETERS 217

223

PAUL DUJARDIN 225

231

DIDIER VERVAEREN 233

245

246

INLEIDING: DIT IS GEEN CATALOGUE RAISONNÉ VAN DE BELGISCHE MODE

Een tentoonstelling over Belgische mode: een goed idee? Wat voor spannends kan daarover verteld worden? De geschiedenis van de mode wordt immers heel ernstig bestudeerd aan universiteiten... Voor we over mode kunnen praten, is er het kledingstuk. Onze relatie met kledij is bijna even oud als de mensheid zelf. Maar mode, dat is een heel ander verhaal. Naast het functionele aspect, ons kleden, illustreert mode ook de evolutie van de samenleving – van het tijdperk waarin ze tot stand kwam. Mode is lange tijd het privéterrein geweest van gespecialiseerde instellingen en musea – die zich meestal op het verleden oriënteerden – met de bedoeling een wetenschappelijk antwoord te geven op alle vragen en een beeld te schetsen van de stijl en de esthetiek. Sinds het einde van de 20ste eeuw – en nu meer dan ooit – ontpopt mode zich als een voorwerp van hedendaagse kunst en stelt ze zichzelf ook zo voor. Ze is niet langer alleen in openbare collecties te zien, ze wordt geconfronteerd met thema's die behoorlijk ver van wetenschappelijke beslommeringen afstaan. Welke keuze men ook maakt, ze zegt altijd veel over degenen die ze maken en over de impact van hun creaties om het silhouet te veranderen, grenzen te verleggen, een mentaliteitsverandering door te voeren of zelfs het hele modesysteem in vraag te stellen. Als we het zo bekijken dan kunnen we inderdaad de geschiedenis van de mode in ons excentrieke landje vertellen.

En dat werd hoog tijd ook! Sinds enkele jaren neemt het aantal modetentoonstellingen – en dan vooral over hedendaagse mode – hand over hand toe en 2015 wordt wat dat betreft het beste jaar tot dusver, met enkele heel grote namen: Yves Saint Laurent, Jean Paul Gaultier en Jeanne Lanvin in Parijs, Alexander McQueen in Londen, Karl Lagerfeld in Bonn, Dries Van Noten in Antwerpen, om er maar een paar te noemen, en dan houden we nog geen rekening met de initiatieven die zich op een andere manier voor het vestimentaire interesseren, met David Bowie in Parijs en Björk in New York, waar het Costume Institute trouwens een tentoonstelling voorbereidt over de impact van China op de verbeeldingskracht van de mode. Mode is in de mode en dat begrijpen we best. Dankzij films, retrospectievers en het belang van 'fashion weeks' in steden en populaire cultuur verleent het grote publiek een culturele status aan de mode en wil het van heel dichtbij die creativiteit bewonderen die het vaak alleen via de media kent. Daar mogen we blij om zijn, want de bezoeker zal tentoongestelde werken slechts zelden als koopwaar of producten bekijken. En op dat vlak is mode interessant, wanneer ze 'zich blootgeeft', 'in de openbaarheid treedt', 'onthuld wordt'.

OLIVIER THEYSKENS H/W 1998–1999

ANTHONY VACCARELLO H/W 2012–2013

JURGI PERSOONS L/Z 2000

aan Studio Berçot in Parijs, of Christophe Charon, in 1991 de laatste winnaar van die wedstrijd.

In november 1985 verdwijnt de fenomenale Helena Ravijst van het toneel, maar niet voordat ze haar project heeft overgedragen aan Michèle Beeckman, haar assistente, die erop zal toezien dat alles tot het einde vlekkeloos verloopt. Maar de Belgische politiek verandert en dat blijft niet zonder gevolgen...

In de jaren 1990 is de naam van 'de Belgen' gevestigd. Omdat hun namen onuitspreekbaar zijn worden ze van Parijs tot Tokio vanaf nu zo aangeduid. Het is alsof ze de heel bijzondere identiteit van hun voorgangers erven. Hier en daar staat de aflossing van de wacht al klaar. De school van La Cambre schittert op de erelijst van het jaarlijkse, nog jonge Festival d'Hyères in Zuid-Frankrijk, in 1986 door Jean-Pierre Blanc opgericht onder de naam Salon européen des jeunes stylistes. In 1992 is Billie Mertens de tweede Belgische laureaat, in 1994 zetelt Martin Margiela in de jury en in 1995 valt Xavier Delcour in de prijzen. De lijst met gelauwerde landgenoten is lang... In 2006 is Anthony Vaccarello aan de beurt. De jaren 1990 is ook de periode waarin Jurgi Persoons in Parijs debuteert met zijn vrouwencollectie die een totaal nieuwe manier van presenteren vereiste en vernieuwend en provocerend was. Het is ook de tijd waarin Raf Simons en zijn radicale universum de mannenmode heruitvinden. Het vervolg kennen we...

Het Antwerpse duo A.F. Vandevorst trekt naar Parijs en maakt daar indruk. Josephus Thimister leidt Maison Balenciaga. Olivier Theyskens kan zijn visie onder het best mogelijke gesternte verspreiden. In 1994 wordt, met steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Modo Bruxellae opgericht met als doel de Brusselse mode te promoten en te ontwikkelen. Op initiatief van Marguerite Coppens, conservatrice van de afdeling Kant en Kostuums van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel, wordt, eveneens in 1994, de tentoonstelling *De jaren 80, de opbloei van de Belgische mode georganiseerd*, de eerste tentoonstelling die aandacht had voor een stroming die nog maar pas begonnen was. In 1995 ontvangt het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel de tentoonstelling *Mode & Kunst 1960-1990*. Co-curator Florence Müller biedt Martin Margiela een mooie plaats aan en speciaal voor de vernissage werkt die voor het publiek een defilé/happening uit. Dat wordt gefilmd en het evenement binnen het evenement wordt tijdens de volledige tentoonstellingsduur in een loop afgespeeld. In 1997 richt Antwerpen het FFI (Flanders Fashion Institute) op. Dat vindt onderdak bij de ModeNatie en heeft tot doel de Vlaamse mode te ondersteunen en te promoten.

Met de overgang naar het nieuwe millennium komt de leiding van de modeafdelingen in de handen van mannen terecht, Tony Delcampe in La Cambre en iets later Walter Van Beirendonck in Antwerpen – waar hij sinds vele jaren docent is. Die laatste, een eeuwig jonge duizendpoot, is ook artistiek directeur van een belangrijk evenement in Antwerpen: *Mode 2001 Landed-Geland*, vijf maanden cultuur waarin mode centraal staat. Het evenement versterkt de reputatie van Antwerpen als kweekvijver van avant-gardetalent nog meer en lokt duizenden bezoekers, waaronder het puikje van de modewereld, van Rei Kawakubo tot Suzy Menkes. Voor die gelegenheid hult de Rubensstad zich in kleurrijke extravagantie en worden er tal van evenementen georganiseerd waar heel Antwerpen de mond van vol heeft. Het MoMu – het Mode-Museum van de provincie Antwerpen – opent de deuren in 2002, de strategische positie van de Mode-Natie in het hart van de hippe buurt is een feit. Met Haider Ackermann, Cathy Pill en Christian Wijnants treedt een nieuwe generatie op de voorgrond. Op hun beurt betoveren ze Parijs en de multi-merkenboetieks met hun vernieuwende ideeën. Ze maken instinctief de juiste keuze en beetje bij beetje vinden ze hun plaats op de kalender van de Parijse modeweek, naast de al gevestigde landgenoten. Het groepseffect, de eigenzinnigheid en de creativiteit van hun defilés, maar ook hun gastvrijheid zorgen ervoor dat de Belgische mode – die heel erg door het publiek wordt gesmaakt – hoog staat aangeschreven en dat ook in de toekomst zo zal blijven. In 2006 richt het Franstalige deel van het land WBDM op, Wallonie-Bruxelles Mode Design, een nieuwe schakel in de keten van economische en promotionele steun die de verschillende regio's van ons land bieden. En alweer staat een nieuwe lichter te popelen, met Jean-Paul Lespagnard, Anthony Vaccarello en Cédric Charlier. In 2011 houdt de oudste van de verenigingen ter promotie van de mode, Modo Bruxellae, op te bestaan. In haar plaats verschijnt een nieuwe structuur, MAD Brussels, een Brussels centrum gewijd aan beroepen uit de mode- en designwereld gevestigd in het hart van de trendy Antoine Dansaertstraat. In het zog daarvan volgt de recentste golf jonge ontwerpers met Filles à Papa, Damien Ravn, Alice Knackfuss, Vetements en nog enkele anderen. En de golven volgen elkaar constant op dankzij de spectaculaire shows waar de laatstejaarsstudenten van de modeacademies in ons land ons elk jaar weer op trakteren.

Om die grote Belgische modefamilie te bespreken en te begrijpen moeten we diep in het geheugen graven en dat kan alleen door een 'willekeurige' inventaris op te maken. Het geheugen dat zo kostbaar is om het heden en de toekomst te begrijpen. Verder moeten

we ook hulde brengen aan het uitzonderlijke werk van de mensen die de gebeurtenissen van de voorbije decennia hebben beschreven, zoals Gerdi Esch, Agnes Goyvaerts en Simone van Riet, die in 1989 samen de eerste bijbel van de Belgische mode schreven: *Mode in de Lage Landen: België*. Marguerite Coppens met haar catalogus/naslagwerk over de door haar in 1994 georganiseerde tentoonstelling *De jaren 80, de opbloei van een Belgische mode*, Luc Derycke en San Van de Veire in 1999 met hun geïllustreerde inventaris *Belgian Fashion Design*, Veerle Windels in 2001 met *Young Belgian Fashion* en het waardevolle boek *6+ Antwerpse Mode* van Barbara Vinken, Cathy Horyn, Caroline Evans, Kaat Debo en Geert Bruloot. Modehistorici zoals Véronique Pouillard voor hun opzoekwerk. De Franstalige en Nederlandstalige journalisten voor hun bijdragen in pers, tijdschriften en op tv. De modemusea: dat van Hasselt, dat al sinds 1988 bestaat, dat van de Stad Brussel – het oudste en al actief sinds 1977, de afdeling Kant en Kostuums van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis – en vooral het zo belangrijke MoMu in Antwerpen, dat sinds 2002 vasthoudt aan soms erg specialistische tentoonstellingen die het fantastische werk van Belgische ontwerpers op briljante wijze illustreren. De tijdschriften, zowel zij die nog bestaan als zij die verdwenen zijn, met een speciale vermelding voor de reeks 'Mode, dit is Belgisch', het mythische modetijdschrift *BAM! (Belgische Avant-garde Mode)* met een heel belangrijke inbreng van onder meer Walter Van Beirendonck, het elegante *A Magazine* en de archieven die de ontwerpers en hun omgeving zorgvuldig hebben bewaard.

Na een blik op de tijdlijn, waarbij de evolutie van de Belgische mode het levensritme van België volgt, kunnen we de mode uit ons land nu beter begrijpen en het verhaal proberen te vertellen. Het parool van zowel tentoonstelling als boek is 'vermijden om klassiek of conventioneel te zijn'. Het loslaten van het chronologische parcours en het blindelings volgen van een tijdlijn of persoonlijke carrières. Ik kan het niet laten hierbij vast te stellen dat de Belgische mode een afspiegeling is van ons land. Ze is van A tot Z uitgevonden, want ze bestond niet, maar vastberaden enkelingen hadden er behoefte aan. Net zoals dat excentrieke koninkrijk dat in 1830 als een puzzel is ontstaan om een Belgische staat te creëren, heeft ons land de mode die erbij past. Een mode die hier is bedacht door – afgezien van enkele uitzonderingen die de regel bevestigen – tegenstrijdige persoonlijkheden, perfectionistisch, eigenzinnig, verlegen, romantisch, soms zelfs die vier in één. Mensen die evenveel houden van de folklore van de Gilles van Binche als van de Noordzee. Ook al lijkt het misschien naïef om dat te denken, die aparte ingesteldheid om de wereld

HAIDER AGGERMANN L/Z 2010

KOSTUUM VAN A.F. VANDEVORST VOOR LE DUC D'ALBE IN DE VLAANSE OPERA, ANTWERPEN/GENT, 2012

DIANE VON FURSTENBERG

CATHY PILL H/W 2006-2007

tegemoet te treden, dat typisch Belgische talent, wordt ons met de paplepel ingegeven en biedt een absoluut unieke kijk.

De tentoonstelling en het boek *De Belgen. Een onverwacht modeverhaal* nemen de bezoeker mee langs een uitgestippeld parcours doorheen de zalen – en van blad tot blad, ook al zijn de hoofdstukken in het boek een beetje anders ingedeeld – langs thema's die de complexe creaties verkennen van de mannen en vrouwen die de Belgische mode maken tot wat ze is. Het begin, 'Heritage', is een surrealistische hommage aan dat België, van de mosselhoed van Elvis Pompilio over de handtas 'Ceci n'est pas un ...' van lederwarenhuis Delvaux tot de trofee van de Gouden Spoel die Ann Demeulemeester in 1982 heeft gewonnen. Het is een grappig, schertsend uitstalraam van onze belgitude. We staan stil bij 'Maison Norine', vanaf 1920 zonder enige twijfel de eerste ontwerpersdynamie van de Belgische mode, die trouwens het voorrecht had René Magritte tot zijn medewerkers te mogen rekenen. De grootste zaal, 'New Styles', is een verzamelplaats. Met uitzondering van Norine zijn hier alle ontwerpers samengebracht die door hun vroege werk en hun onfeilbare avant-gardegevoel hebben bijgedragen aan de definitie van dé Belgische mode. Hier vind je Yvette Lauwaert, Nina Meert, de Zes van Antwerpen, Véronique Leroy, Bernhard Willhelm, Veronique Branquinho, Peter Pilotto en tal van anderen. In 'Portraits' zie je de bijna fysieke relatie – je zou bijna kunnen spreken van een narcistische band, in de meest positieve betekenis van het woord – die sommigen van hen met hun creaties hebben. Op deze portretten demonstreren ontwerpers, al dan niet bewust, hun werk. Zo ook Diane von Furstenberg. Zij werd in 1946 in Brussel geboren (wat vaak vergeten wordt) en bouwde een unieke carrière uit. Ze werd afgebeeld door Andy Warhol en ontwierp haar legendarische wikkellijurk. Een ander voorbeeld is Olivier Theyskens, met zijn charisma en zijn schaar, die hij met evenveel precisie hanteert als een chirurg zijn scalpel, en ontwerpen creëert die gesneden zijn op het lijf van Hitchcockiaanse personages. Die ontwerpers ontwerpen eerst voor zichzelf. En daarna voor ons.

Het hoofdstuk 'Laboratories' schetst de waaier van scholen en opleidingen. Aan kunstscholen is mode een volwaardige studierichting geworden, wat veel zegt over het aanzien dat mode geniet. Elk jaar weer lokt de studierichting studenten uit de hele wereld, zo groot is haar reputatie. Zonder deze scholen zou de Belgische mode niet bestaan. De studenten krijgen er de best mogelijke opleiding. We vinden hier enkele beroemde alumni, waaronder Carine Lauwers (afgestudeerd in Luik), Tom Van Der Borgh (Sint-Niklaas)

en Angelo Figus (Antwerpen). In dezelfde zaal wordt ook gefocust op Martin Margiela – de voortrekker van de Belgische mode, niet in één categorie onder te brengen en een iconoclast. Margiela cultiveerde opzettelijk de anonimiteit en verschool zich achter een team van medewerkers in witte schort, die zich in zijn laboratorium verdiepten in textielonderzoek en met alle mogelijke dingen experimenteerden. Een model voor creatieve vrijheid onder het motto 'alles is mogelijk', met of zonder middelen. Tot vandaag is Margiela nog altijd de enige die een kledingstuk tot een uniek object heeft getransformeerd. Margiela vormt op zichzelf al een hele school.

In 'Vocabulary' buigen we ons over het unieke karakter dat ontwerpers zo nauw aan het hart ligt, dat wat ze koesteren en wat ze tot hun handtekening maken, die op haar beurt tot een heel sterke marketingtool kan uitgroeien. Bij velen van hen is die persoonlijke woordenschat al heel vroeg in hun werk terug te vinden. Dat geldt voor A.F. Vandevorst, die met hun rode kruisje en verwijzingen naar leger en ziekenhuis er elk seizoen weer in slagen een nieuwe interpretatie te geven van een universum dat al op veel manieren aan bod is gekomen. Raf Simons stelt dan weer andere vragen, dankzij zijn erg grafische blik en zijn gevoel voor muziek, en trekt altijd de kaart van het supermoderne. Hun respectieve stijlen zijn herkenbaar en stralen tijdloosheid uit. En omdat de Belgen niet alleen kleren voor modecollecties ontwerpen zien we in 'Love Story' de bruggen die geslagen worden tussen couture en podiumkunsten of die gewoon ronduit artistiek zijn. Je vindt er de liefde voor de kunst in al haar vormen, in alle disciplines waarbij originaliteit en brutaliteit soms hand in hand gaan. Dit is de plaats waar ontwerpers hun eigen creaties in vraag stellen. Passionele ontmoetingen, zoals die tussen Tim Van Steenberghe en de Scala van Milaan, waar de grenzen van de 'draagbaarheid' geen rol meer spelen. Dat bewees ook Walter Van Beirendonck toen hij voor de balletten van de opera van Parijs die vreemde silhouetten bedacht die spotten met de beperkingen van kledij, om zo voorrang te verlenen aan de boodschap en de beeldtaal van een choreograaf.

'Limitless', jazeker, ze zijn alomtegenwoordig! Op de erelijsten van de meest prestigieuze modewedstrijden, in de creatieve studio's van grote ketens, als artistiek leider van modehuizen met veel aanzien en op de meest onverwachte plaatsen, zoals in de 'haute cosmetics', in de fotografie en in gespecialiseerde media. Carine Gilson, de enige Belgische die 'haute lingerie' maakt, kleedt en ontkleedt de Bond-girl in *Skyfall*. De tijd dat ze outsiders waren, ligt ver achter ons... Wat is hun geheim? Dat is eenvoudig. Deze ontwer-

PIONIERS

'POUPÉE DE NORINE'

(toegeschreven aan) René Magritte, ca. 1925

DUBBELPORTRET (HONORINE 'NORINE' DESCHRYVER EN PAUL-GUSTAVE VAN HECKE)
Frits Van den Berghe, 1923

NORINE – DE PIONIER VAN DE BELGISCHE AVANT-GARDE (1915–1952)

NELE BERNHEIM

Wanneer is de Belgische mode ontstaan? *That's the question.* Eind jaren 1980 met de Zes van Antwerpen, zoals vaak gedacht wordt? Of tien jaar eerder, met hun illustere voorgangers Ann Salens, Yvette Lauwaert, Maggy Baum en Nina Meert? Ze belichamen allemaal iets artistiek verantwoord en vooruitstrevends – hét kenmerk van de Belgische mode. Maar pioniers, nee, dat waren zij niet.

Dit is het verhaal van Norine, een ooit beroemd couturehuis, dat totaal in de vergetelheid geraakt is. Maar het is ook het verhaal van het charismatische koppel Honorine 'Norine' Deschryver en Paul-Gustave Van Hecke. Vooral die laatste was een artistieke duizendpoot. Hij maakte naam als kunsthandelaar en -mecenas, redacteur, tentoonstellingscurator, en nog zo veel meer. Wat vaak vergeten wordt, is dat hij ook couturier was – zelf zag hij dat nochtans als zijn belangrijkste roeping. Samen met zijn vrouw runde hij Norine van 1915 tot 1952, op en rond de Louizalaan in Brussel.

En dat bleef niet onopgemerkt. In 1930 schrijft het tijdschrift *L'Art Vivant*:

Op een dag was er Norine. En dat was de dag waarop een originele modestijl haar intrede deed in ons land, dat tot dan toe op het vlak van vrouwentooi niet meer had voortgebracht dan de kanten mutsjes van Vlaamse melkmeisjes en de kappen van de Brugse begijnen. [...] Sinds Norine is alles veranderd, want met haar begon bij ons de geschiedenis van de mode.

In die dagen was een Belgisch modehuis nog iets uitzonderlijks. Alles speelde zich af in Parijs. Als eerste – en lange tijd ook als enige – in België gaat Norine de strijd aan met eigen ontwerpen.

Toch streven de Van Heckes, in tegenstelling tot de Zes van Antwerpen, geen internationaal succes na. Ze hebben ook nooit wereldwijde erkenning gekregen. *L'Art Vivant* vroeg zich ooit af waarom Norine in eigen land bleef. Het antwoord was simpel. Ze wilden in België een ruimte vullen die tot dan toe leeg gebleven was. De Van Heckes waren de eerste Belgen die mode zagen als een aparte kunstvorm. Het koppel wordt regelmatig vergeleken met hun Parijse tegenhangers. In een postuum eerbetoon aan Van Hecke lezen we:

In Brussel stond Tatave [Gustave] voor de prinselijke stijl van Paul Poiret, en Nono [Honorine] voor de vorstelijke elegantie van Coco Chanel.

Stilistisch neemt Norine evenwel nooit afstand van Parijs. De stijl van het modehuis evolueert in de jaren

Bijzonder indrukwekkend was de performance-installatie die Martin Margiela in 1995 creëerde in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten, tijdens een van de eerste tentoonstellingen gewijd aan kunst en mode. Modellen die op straat werden gerekruteerd defileerden gedurende de hele openingsavond gemaskerd op een tapijt van confetti, waarna een filmmontage van deze happening als 'relict' van het evenement in het museum werd vertoond. Zo werd met schaarse middelen een spectaculair effect gesorteerd.

— FLORENCE MÜLLER

